

GÜNÜMÜZ AFGAN ÖYKÜSÜ

TÜRKÇESİ: HALİDE NADİRÎ

HECE

seçki

Halide Nadirî: Afgan çevirmen Halide Nadirî 1997 yılında Afganistan'ın Daykundi şehrinde dünyaya geldi. İlköğrenimini Kabil'de yaptı. Yükseköğretimini yapmak için Kazakistan'ın Türkistan şehrine gitti. Ahmet Yesevi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi ve Ekonomi Bölümünde öğrenim görmektedir. Ana dili olan Derî Farsçasının yanı sıra yüksek düzeyde İngilizce, Türkçe ve Kazakça bilmektedir. Derî Farsçasından Türkçeye yaptığı edebî tercümeleer Türk Edebiyatı, Heceöykü, Genç Yüreklere, Temrin, Acemi dergilerinde yayınlandı.

GÜNÜMÜZ AFGAN ÖYKÜSÜ

Türkçesi:
Halide Nadirî

Editör:
Ömer Küçükmehtmetođlu

Hece Yayınları: 592

Seçki

©Hece Yayınları

Birinci Basım

Ocak 2021

Kapak Tasarımı

www.sarakusta.com.tr

Teknik Hazırlık

www.hece.com.tr

ISBN: 978-605-7547-81-1

Baskı

Emsal Matbaa Tanıtım Hizmetleri San. ve Ltd. Şti.

Sertifika No: 46753

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.

Konur Sokak No: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara

T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14

e-posta: hece@hece.com.tr

Sertifika No: 17672

İÇİNDEKİLER

Ön Söz / Halide Nadiri / 7
Çağdaş Afgan Öykücülüğü / Ömer Küçükmetoğlu / 9
Meşhur Afgan Yazar Halit Hüseyini ile Röportaj / Courtney Brooks / 15
Lina Rozbeh Hayderi ile Röportaj / Zariza Dergisi / 21

GÜNÜMÜZ AFGAN ÖYKÜSÜ

Çiçek Satan Kız / Kerim Misak / 27
Gamlı Hasan / Ekrem Osman / 33
Şehvetin Yarım Tacı / Melalay Musa / 39
Yağmur Yağıyordu / Rehnevard Zeryâb / 43
Adam O Evden Kaçtı / Arif Pejman / 59
İnsan Olan Kediler / Spojmay Zeryâb / 63
Tutuklu Serçeler / Muhammet Refik Yahyayî / 73
Kızını Gelin Etmiyor musun? / Ahmet Nazari Aryana / 77
Kırık Keman / Nimetullah Tarakani / 87
Kardeşlik / Gulam Hayder / 91
Aynadaki Ejderha / Abdulkadir Muradi / 97
Nevruz'un Aynasında / Nimet Hüseyini / 103
Asiye / Lina Rozbeh Hayderi / 109
Denizin Duası / Halit Hüseyini / 113
Siyah Duvar / Pervin Pejvak / 117
Balta Tutucular / Mesume Kevseri / 131
Şimdi Ağlama / Masume Hüseyini / 135
Mercan Teyzenin Fııldamaları / Reyhane Bayani / 139
İki Kurşun Sesi / Vasimeh Badghisi / 151
Soğukluk / Fatıma Haliki / 157

ÖN SÖZ

Çağdaş Afganistan öyküsünden yirmi modern öykücüyü seçtik. Eserlerin tamamını Derîce/Afganistan Farsçasından çevirdik. Yazarları doğum tarihi en eski olandan yeni olana doğru sıraladık. Kronolojik bir sıra oluşturduk. Modern Afgan öykücülerden dünyaca meşhur Halit Hüseyinî ve Lina Rozbeh Hayderi ile yapılmış İngilizce iki röportajı Türkçeye tercüme ettik.

Eserin editörlüğünü de üstlenen kıymetli hocam Dr. Ömer Küçükmehtemoğlu ile Ahmet Yesevi Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğü görevini icra ederken Türkistan'da enstitü ve üniversitemizin kütüphanesinde başlattığımız tercüme çalışmaları nihayetinde bu eserle taçlandı. Kentav'da 2016 yılında Türkçe derslerine ilk girdiğim gün Türkçe hiçbir kelime bilmiyordum. Alfabeden başlayarak edebî Türkçeyi, Türk yazarları Ömer Seyfettin'i, Sait Faik Abasıyanık'ı, Refik Halit Karay'ı, Aziz Nesin'i, Sabahattin Ali'yi bize okutan bize sadece Türkçeyi değil aynı zamanda Türk edebiyatını, dünya edebiyatını sevdiren kıymetli hocam Ömer Küçükmehtemoğlu'na minnet borçluyum. Bize Türkçenin büyük bir sanat, edebiyat, bilim dili olduğunu anlatan, yaptığımız bilimsel çalışmalarda, makalelerde her zaman yardımcı olan hocam Ömer Küçükmehtemoğlu elinizdeki eserin vücuda gelmesinde, yayınlanmasında kısaca eserin her aşamasında bana hep destek olmuştur.

Türkçeyi bilen herkes artık Afganistan edebiyatından Kerim Misak, Ekrem Osman, Melalay Musa, Rehnevard Zeryâb, Arif Pejman, Spojmay Zeryâb, Ahmet Nazari Aryana, Nimetullah Tarakani, Gulam Hayder, Abdülkadir Muradi, Lina Rozbeh Hayderi, Halit

Hüseyni, Masume Hüseyinî, Nimet Hüseyinî, Pervin Pejvak, Mesume Kevserî, Reyhane Beyanî, Vasimeh Badghisi, Fatıma Halikî, Yahyayî'yi okuma ve tanıma fırsatına sahipler. Modern Afgan öykücülüğünün önemli yazarlarını sizlere tanıtmaya çalıştık.

Afgan edebiyatı, sanatıyla ilgili çalışmalar arttıkça Afganistan'ın daha yakından tanınma imkânı oluşacaktır. Eserin yayımının bütün aşamalarında emeği olan herkese minnettarlığımı bildiriyorum.

Halide Nadirî¹

26 Haziran 2020

Türkistan/Kazakistan

¹ Çevirmen, khalidanaderi116@gmail.com

ÇAĞDAŞ AFGAN ÖYKÜCÜLÜĞÜ

Afgan yazarların birçoğu yazar kimliğinin yanı sıra gazeteci, politikacı, aydın, rejisör, tiyatrocu, aktivisttir. Afganistan Ahmet Zahir, Rehnevard Zeryâb, Halit Hüseyinî, Pervin Pejvak, Ekrem Osman, Atik Rahimi gibi ses sanatçıları, senaristler, yazarlar, aydınlar yetiştirmiş bir iklimdir. 1979 öncesi Afganistan'da Avrupa gibi modern bir sosyal hayat vardı. Uluslararası güç mücadelesinin ortasında kalan ülke son kırk yılında çok zor şartlar altında hayatını devam ettirmektedir. İşgal, dış müdahale, iç savaş ve diğer birçok buhranlar Afganistan'ı, ülkedeki sosyal hayatı köklü bir değişime zorladı. Birçok sanatçı, bilim insanı, yazar Afganistan'dan ayrılarak hayatlarını yurt dışında devam ettirmek zorunda kaldı.

Afgan edebiyatıyla ilgili çalışmalar son yıllarda Türkiye'deki yayınlarda çıkmaya başladı. Çağdaş Afgan öyküleri Heceöykü dergisinin 37. sayısında 2010 yılında yayınlandı. Öykü dosyası olarak yayınlanan sayıda M. Hüseyin Muhammedi "Afganistan'da Kısa Öykünün Geçmişi" başlıklı makalesinde öykü tarihiyle ilgili ayrıntılı bilgi verilmektedir. Bu makaleyi okuyanlar Afganistan öykücülüğü nasıl başladı, nasıl gelişti, hangi yazarlar bu alanda çalışmalar yaptılar, bu konular hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olabilirler.¹

Asım Öz'ün "Sınır Ülkesinden İç Burkan Acının Altında..." başlıklı makalesinde Afganistan'daki siyasî durum, yaşanan Sovyet işgali, yakın tarih, mültecilerin kaderleri hakkında değerlendirme yapılmaktadır. Ayrıca Afganistan'da öykücülerin yazdığı konular ve bu alanda ön plana çıkanlar hakkında bilgi verilmektedir. Çağ-

¹ Çağdaş Afganistan Öyküsü, Hece Öykü Dergisi, Ankara, 2010, Sayı: 37, S.48-137.

daş Afgan yazarlardan M. Hüseyin Muhammedî'nin "Çocuklar Uyanmasın", "Fâtîyâ", Rehnevârd Zeryâb'ın "Toprak Altında Uyanan Güzel", Sekine Muhammedî'nin "Asamkadem Hanım", M. Asıf Sultanzâde'nin "İşgal", Taki Vâhidî'nin "Hayat", Azizullah Nehufte'nin "Aşk, Savaş, Delilik", Spojmay Zeryâb'ın "Benim Horozum", Halid Nevisâ'nın "Kızıl ile Beyaz" adlı eserleri yer almaktadır. Dosya toplam 89 sayfadan oluşmaktadır.

Yapı Kredi Yayınları arasında yayınlanan *Modern İnan ve Afgan Öyküleri Antolojisi* Prof. Dr. Mehmet Kanar tarafından hazırlanmıştır. Fars edebiyatıyla ilgili onlarca çalışma yapan Mehmet Kanar hoca Afgan edebiyatından dokuz yazar seçmiştir. Ali Ahmet Naîmî "Ebe", Muhammed Osman Sıdkî "Dûrâ", Mîr Muhammed Sadîk-i Ferheng "Kurban Bayramı", Rehgozer "Ferhat", Habîb "Büyük Keşif", Sadîkî "Kibirli Dilenci", Nûrânî "Bir Bakış Anı", Âzam Rehnervârd Zeryâb "Bozdoğan ile Ağaç", "Akşam", "Ölen Tavuk", "Yıldızların Göz Sürmesi", Meryem Habîb "Duvar" adlı öyküleriyle eserde yer almaktadır. Eserin 475 sayfası İnan öykücülerine ayrılmıştır. Afgan öykücülere 56 sayfa yer verilmiştir. Dokuz önemli Afgan öykü yazarına, biyografilerine bu eserden ulaşabilmekteyiz.²

Hece Yayınları arasında yayımlanan elinizdeki eserde Kerim Misak "Çiçek Satan Kız", Ekrem Osman "Gamlı Hasan", Melalay Musa "Şehvetin Yarım Tacı", Rehnevârd Zeryâb "Yağmur Yağıyor", Arif Pejman "Adam O Evden Kaçtı", Spojmay Zeryâb "İnsan Olan Kediler", Ahmet Nazari Aryana "Kızını Gelin Etmiyor musun?", Nimetullah Tarakanî "Kırık Keman", Gulam Hayder "Kardeşlik", Abdülkadir Muradî "Aynadaki Ejderha", Lina Rozbeh Hayderi "Asiye", Halit Hüseyinî "Denizin Duası", Masume Hüseyinî "Şimdi Ağlama", Nimet Hüseyinî "Nevruz'un Aynasında", Pervin Pejvak "Siyah Duvar", Mesume Kevserî "Balta Tutucular", Reyhane Beyanî "Mercan Teyzenin Fısıldamaları", Vasimeh Badghisi "İki

² Prof. Dr. Mehmet Kanar, *Modern İnan ve Afgan Öyküleri Antolojisi*, Yapı Kredi Yayınları, 2018, İstanbul, 3. Baskı, s.1-536.

Kurşun Sesi”, Fatıma Haliki “Soğukluk”, Yahyayi “Tutuklu Serçeler” olmak üzere yirmi Afgan öykü yazarı yer almaktadır.

Afgan yazarların büyük bir kısmı vatanlarından ayrı eserler yazdılar. Elinizdeki eserde yer alan yazarlar hayatlarına Amerika, Kanada, Fransa, Avusturya, Hollanda, İran, Azerbaycan, İngiltere ve Afganistan’da devam etmektedirler. Halit Hüseyinî hariç diğerleri eserlerini Derice/Afganistan Farsçasında kaleme almışlardır. Kerim Misak, Afganistan’da milletvekilliği ve maliye bakanlığı yapmıştır. 1992 yılında İngiltere’ye yerleşen yazar 1940’lı yıllarda Afgan edebiyatının en önemli temsilcilerinden biri olmuştur. Afgan edebiyatının modernleşmesine katkı sağlamıştır.

Ekrem Osman üniversite tahsilini İran’da tamamladı. Afganistan’da birçok edebî faaliyet yürüttü. İsveç’e mülteci olarak gitti. Sanat hayatının büyük kısmını Afganistan’da geçiren yazar vatanından uzakta ebedî âleme göçtü.

Kanada’da yaşayan Pervin Pejvak, Fransa’da yaşayan Spojmay Zeryâb, Hollanda’da yaşayan Abdulkadir Muradî Afgan edebiyatında modern öykücülüğün gelişimine önemli katkılar sağlayan sanatçılardır. Modern öykü kurgusu bu yazarların eserlerinde çok açık şekilde görülmektedir. Ayrıca çağdaş konuları eserlerinde ustalıkla işlemişlerdir. Afgan edebiyatı için yeni bir nefes olmuşlardır. Kanada’da yaşayan bir diğer Afgan yazar Arif Pejman’dır. Fransa’da yaşayan Rehnevard Zeryâb öykücülüğünün yanı sıra edebiyat araştırmacısıdır. Folklor çalışmaları da yapmıştır.

Amerika’da yaşayan Halit Hüseyinî *Uçurtma Avcısı* adlı eseriyle şöhreti yakaladı. Dünyaca tanınan meşhur bir yazardır. Ayrıca yine Amerika’da yaşayan Lina Rozbeh Hayderi televizyonculuğu ve gazeteciliğiyle tanınan öykü yazarı ve şairdir. Amerika’da yaşayan bir diğer yazar Melalay Musa’dır.

Nimetullah Tarakanî sanat hayatına Avrupa’da, Avusturya’da devam etmektedir. İngiltere’de yüksek lisans yapmıştır. Eserlerini Derice yazmaktadır. Gulam Haydar Bulgaristan’ın başkenti

Sofya'da yaşamaktadır. Burada üniversitede çalışan yazar öyküleri, kültür araştırmalarıyla tanınmaktadır. Afgan yazar Mesume Keveri ve Reyhane Bayani İran'ın Kum şehrinde dünyaya gelmişlerdir. Eserlerini İran'da yazdılar. Masume Hüseyinî Meşhet'te doğmuştur, şimdi ise Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de yaşamaktadır. Vasimeh Badghisi'nin hayat hikâyesi Afganistan'da başladı. Daha sonra İran'a ve oradan da Amerika'ya göç etti.

Afganistan'da sanat hayatına devam eden yazarlardan Ahmet Nazari Aryana 1967'den sonra öykü yazmaya başladı. Daha çok sosyal meseleleri işleyen yazar hikâyelerini Derî Farsçası ve Peştuca yazmaktadır. Kabil'de sanat hayatına devam eden Nimet Hüseyinî Afganistan Radyosu Sanat ve Edebiyat bölümünde birçok programın yazarlığını ve yönetmenliğini yapmıştır. Birçoğu vatanlarından ayrılmak, gurbette yaşamak zorunda kalan Afgan yazarlar yılmadan Derice sanat yapmaya, ülkelerinin birçok meselesini sanatla anlatmaya çalışmışlardır. Afgan edebiyatı esas olarak Afganistan'da ve dünyanın dört bir yanında gelişmekte, ilerlemektedir.

Elinizdeki eserdeki öyküleri seçerken uzun ve titiz bir çalışma yürüttük. İran'ın Meşhed şehrinde M. Haydaryan editörlüğünde yayınlanan "Kitabfuruşi Divâne/Dastanhayi İmruzi Afganistan" (Kitapçı Divane/Çağdaş Afganistan Öyküleri) adlı antolojiden öyküler aldık. Ali Rıza Gaznevî editörlüğünde İran'da yayınlanan "Nesri Derî Afganistan" (Afganistan Fars Nesri), H.1357 adlı Afgan öykü antolojisi eserinden istifade ettik. Ayrıca Kabil'de kütüphaneleri tarayarak birçok kitaptan yararlandık.

Eserin tercümesine Kazakistan'da başladık. Afganistan'dan Ahmet Yesevi Üniversitesine gelen öğrencilerin ekseriyeti Hazaralardır. Hazaralar yüzde doksanlık bir kesimi oluştururken Özbek, Türkmen, Peštu, Tacik öğrenciler de eğitim için Ahmet Yesevi

Üniversitesini tercih etmektedirler.³ Afganistanlı öğrencilerin bir kısmı ana dillerinin yanı sıra iyi seviyede İngilizce eğitim almışlardır. Türkmen ve Özbek öğrenciler ana dillerinin yanı sıra Farsçayı da bilmektedirler.⁴ 2016 yılında görev yapmaya başladığım Ahmet Yesevi Ünivesitesi Hazırlık Fakültesi Türk Dili bölümünde Kentav'da öğrencim olan Halide Nadirî Türkçeyi yeni öğrenmeye başlamıştı. İngilizceyi çok iyi bilen Halide, Türkçeyi de çok iyi seviyede öğrendi. Türkçe kaleme aldığı makaleler ve kültürel yazılarıyla kısa sürede Kazakistan'da dergilerde yer aldı. Ahmet Yesevi Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğü görevimi yürütürken başlattığımız Afgan edebiyatı öykülerini Türkçeye tercüme çalışmaları nihayet meyvesini verdi. İran'ın Tahran, Gorgan, Şiraz, İsfahan, Tebriz şehirlerinde yürüttüğüm kültürel çalışmalarda, kütüphane taramalarında benden desteklerini esirgemeyen İranlı aydın, yazar dostlarıma teşekkürlerimi bildiriyorum. Bu eserin yayınlanmasına vesile olan Hece Yayınları ilgililerine teşekkür ediyorum.

Derî Farsçası, Farsçanın doğu şivesidir. Afganistan'ın Peştuca ile birlikte resmî dilidir. Hazara ve Taciklerin ana dilidir. Türkmenler, Özbekler, Peştunlar ve diğer etnik gruplar tarafından da konuşulmaktadır. Türkiye'de Farsça ve Fars edebiyatıyla ilgili çalışmalar genelde İran üzerine yapılmaktadır. Farsçayı öğrenenler Afganistan üzerine çok rahat çalışmalar yürütebilirler. Afgan edebiyatıyla ilgili yeni çeviriler, çalışmalar yapıldıkça Afganistan'ı, Afgan kültürünü, tarihini, edebiyatını, sosyal hayatını daha yakından tanıyacağız. Ayrıca Afgan öyküsünü Türkiye'de tanıtan diğer çalışmalar ve bu eserin akademilerimize, Afgan edebiyatıyla ilgili yüksek lisans,

³ Ömer Küçükmehtemoğlu, "Afganistanlı Öğrencilerin Türkiye Türkçesindeki Ünlüleri Yazarken, Telaffuz Ederken Yaptıkları Hatalar ve Çözüm Önerileri", Turkish Studies Educational Sciences, Volume 13/11, Spring 2018, s.903.

⁴ Ömer Küçükmehtemoğlu "Afganistanlı Öğrencilerin Türkçe Ünsüz Harfleri Yazarken ve Telaffuz Ederken Yaptıkları Hatalar ve Çözüm Önerileri", Uluslararası Avrasya Göç Sempozyumu, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, TİKA, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak Türk Üniversitesi, Türkistan, s. 101.

doktora tezi yaptırmak isteyen akademisyenlere yol göstereceği kanaatini taşıtmaktayız.

Yeni çalışmaların ortaya çıkması dileklerle...

Dr. Ömer Küçükmehtetođlu

30 Haziran 2018/Türkistan

10 Temmuz 2020/K.Marař

MEŞHUR AFGAN YAZAR HALİT HÜSEYNÎ İLE RÖPORTAJ¹

Konuşan: Courtney Brooks

Romancı Halit Hüseyinî, 15 yaşında Afgan mülteci olarak Amerika Birleşik Devletleri'ne geldiğinde sadece birkaç İngilizce kelime biliyordu. Bugün bir doktor, Birleşmiş Milletler iyi niyet elçisidir ve uluslararası alanda beğeni toplayan iki kitabın; *Uçurtma Avcısı* ve *Bin Muhteşem Güneş*'in yazarıdır. Halit Hüseyinî, 1976'da Afganistan'dan ayrıldığında Kabil'in gelişen, başarılı, kozmopolit bir şehir olduğunu söyledi. Babasının Paris'teki Afgan Büyükelçiliğinde dört yıllık görevinin sonunda, ülkesi Sovyetler Birliği tarafından işgal edilmişti. Hüseyin ve ailesi Amerika Birleşik Devletleri'nde sığınma talebinde bulundu. Kaliforniya'da ikamet ettiler. Burada doktor oldu, sonunda bir gecede edebî bir hisle *Uçurtma Avcısı*'nı yazdı.

Özgür Avrupa Radyosu/Radyo Liberty muhabiri Courtney Brooks Dünya Mülteciler Günü'nde Birleşmiş Milletlerde Hüseyinî ile röportaj yaptı. Yazar Afganistan'ın içinde ve dışında milyonlarca Afgan'ın karşılaştığı kötü durumdan bahsetti.

– *Bana Afganistan'daki çocukluğunuzdan bahsedebilir misiniz?*

– 1965 yılında Afganistan'da doğdum. Afganistan'daki savaş öncesi Sovyet döneminde büyüdüm. Çocukluğum Kabil'de geçti. Annem ve babamın her ikisi de üniversite mezunudurlar. Annem büyük bir kız lisesinde Farsça ve tarih öğretmeniydi; babam Dışişleri Bakanlığında diplomattı. Biliyorsunuz, Afganistan komşularıyla barış içinde bir ülkedydi. Kabil gelişen, başarılı, kozmopolit bir şehir-

¹ <https://www.rferl.org/a/interview-kite-runner-afghan-emigre-writer-khaled-hosseini/24621078.html> veb sitesinden alınmıştır.